

פרשת בהעלתך תשפ"א
בענין פסח שני

לעי"נ מרים בת אברהם ע"ה

Dedicated by the family of Mrs. Mary Ruback, of blessed memory

במדבר פרק ט

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר: (ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ: (ג) בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ כְּכֹל חֻקֹּתָיו וְכָכֵל מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ: (ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח: (ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבִים בְּמִדְבַּר סִינִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֶק אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לִנְפֹשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לַפְּנֵי מֹשֶׁה וּלְפְנֵי אֶהֱרֹן בַּיּוֹם הַהוּא: (ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הֲהִמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לִנְפֹשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקְּרִיב אֶת קַרְבְּנוֹ יְקֹנֶק בְּמוֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאֲשַׁמְעָה מֶה יֵצִיחַ יְקֹנֶק לָכֶם: פ (ט) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (י) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְהִי טְמֵא לִנְפֹשׁ אוֹ בְּדַרְךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לִיקְוֹק: (יא) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מִצּוֹת וּמְרִירִים יֹאכְלֵהוּ: (יב) לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר וְעַצֵּם לֹא יִשְׁפְּרוּ בוֹ כְּכֹל חֻקֹּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: (יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבְדַרְךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיתָּהּ כִּי קַרְבְּנוֹ יְקֹנֶק לֹא הַקְּרִיב בְּמוֹעֲדוֹ חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא:

רש"י

(א) **בחדש הראשון** - פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה. ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד: (ב) **במועדו** - אף בשבת. במועדו אף בטומאה: (ג) **ככל חקתי** - אלו מצות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה: **וככל משפטיו** - אלו מצות שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים למצה ולביעור חמץ. [מצות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה. שעל גופו, צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו. שחוץ לגופו, מצה וביעור חמץ]: (ד) **וידבר משה וגו'** - מה תלמוד לומר, והלא נאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה', אלא כשמע פרשת מועדים מסיני, אמרה להם, וחזר והזהירם בשעת מעשה: (ו) **לפני משה ולפני אהרן** - כששניהם יושבין בבית המדרש באו ושאלום. ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא היה יודע, אהרן מניין לו: (ז) **למה נגרע** - אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה. אמרו לו יורק הדם עלינו בכהנים טהורים ויאכל הבשר לטהורים. אמר להם עמדו ואשמעה, כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה. וראויה היתה פרשה זו להאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות ע"י זכאי: (י) **או בדרך רחקה** - נקוד עליו, לומר לא שרחוקה ודאי, אלא שהיה חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה. פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין שם יום טוב, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו:

ספר המצוות לרמב"ם - מצות עשה

[נ"ו] והמצוה הנ"ו היא שצונו לאכול כבש הפסח ליל חמשה עשר מניסן בתנאיו הנזכרים והוא שיהיה צלי ושיאכל בבית אחד ושיאכל עם מצה ומרור והוא אמרו ית' (בא יב) ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו. ואולי יקשה עלי מקשה ויאמר למה תמנה אכילת פסח מצה ומרור מצוה אחת ולא תמנה אותם שלש מצות ושתהיה אכילת מצה ומרור מצוה ואכילת פסח מצוה, אשיבנו אמנם היות אכילת מצה מצוה בפני עצמה הוא אמת כמו שנבאר (ע' קנח) וכן אכילת הפסח מצוה בפני עצמה אמת כמו שזכרנו אבל המרור הוא נגרר לאכילת הפסח ואינו נמנה מצוה בפני עצמה. וראיה לדבר, שבשר הפסח יאכל לקיום המצוה יהיה עמו המרור או לא יהיה והמרור לא יאכל אלא עם בשר הפסח לאמרו ית' על מרורים יאכלוהו. ואילו אכל מרור מבלי בשר לא עשה כלום ולא נאמר כבר קיים מצוה אחת היא אכילת מרור. ולשון מכילתא צלי אש ומצות על מרורים מגיד הכתוב שמצות הפסח צלי מצה ומרור. כלומר שהמצוה היא קבוץ אלה. ושם אמרו מנין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור הם יוצאין ידי חובתן בפסח תלמוד לומר יאכלוהו, כלומר הבשר לבדו, יכול כשם שאם אין להם מצה ומרור הם יוצאים ידי חובתן בפסח כך אם אין להם פסח יצאו ידי חובתן במצה ומרור הרי אתה דן הואיל והפסח מצות עשה ומצה ומרור מצות עשה אם למדת שאם אין להם מצה ומרור הן יוצאין ידי חובתן בפסח כך אם אין להם פסח יוצאין ידי חובתן במצה ומרור תלמוד לומר יאכלוהו. ושם אמרו יאכלוהו מכאן אמרו חכמים הפסח נאכל אכילת שובע ואין מצה ומרור נאכלין אכילת שובע. לפי שעיקר המצוה אכילת הבשר

ספר המצוות לרמב"ם [המשך]

כמו שאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה והמרור מהנגרר אחר בשר הפסח וחיוביו כמו שיתבאר מלשונות אלו למי שיבינם. והראיה הברורה השרש שגזר בו התלמוד והוא אמרם (פסחים קטו א, קכ א) מרור בזמן הזה דרבנן. כי מן התורה אין חובה לאכלו בפני עצמו ואמנם יאכל עם בשר הפסח. והיא ראייה ברורה שהוא מן הדברים הנגררים אחר המצוה, לא שאכילתו מצוה בפני עצמה. ומשפטי מצוה זו גם כן מבוארים במסכת פסחים:

[ג"ז] והמצוה הנ"ז היא שצונו לשחוט פסח שני מי שנמנע ממנו פסח ראשון והוא אמרו יתעלה (בהעל' ט) בחודש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו. ובכאן יש למקשה שיקשה עלי ויאמר אלי למה זה תמנה פסח שני וזה סותר מה שהקדמת בשרש השביעי באמרך שדין המצוה לא יימנה מצוה בפני עצמה, ידע מקשה קושיא זאת שהחכמים כבר חלקו בפסח שני אם יהיה דינו כדין פסח ראשון או הוא צווי נאמר בעצמו ופסקה ההלכה שהוא צווי נאמר בעצמו. ולכן ראוי למנות אותו בפני עצמו. ובגמר פסחים (צג א) אמרו חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני דברי רבי ר' נתן אומר חייב כרת על הראשון ופטור על השני ר' חנניה בן עקביא אומר אף על הראשון אינו חייב כרת אלא אם כן לא עשה שניהם. ושאל התלמוד ואמר במאי קא מיפלגי רבי סבר שני רגל בפני עצמו הוא ור' נתן סבר שני תשלומין לראשון הוא. הנה כבר התבאר מה שרמזנו אליו. ושם (צג ב) אמרו הילכך הזיד בזה ובזה, כלומר שלא הקריב פסח ראשון ולא פסח שני בזדון, דברי הכל חייב. שגג בזה ובזה דברי הכל פטור. הזיד בראשון ושגג בשני לרבי ורבי נתן חייב ולרבי חנניה בן עקביא פטור. וכן כשהזיד בראשון והקריב השני הוא חייב לרבי לפי שאין לדעתו השני תשלומין לראשון. וההלכה בזה כלו כרבי. וזאת המצוה אין הנשים חייבות בה. שכבר התבאר שם (עט ב, צא ב) שהאשה בשני רשות. וכבר התבארו משפטי מצוה זו ג"כ בגמר פסחים:

[ג"ח] והמצוה הנ"ח היא שצונו לאכול בשר פסח שני ליל חמשה עשר מאייר על מצה ומרור והוא אמרו יתעלה בו גם כן (שם) על מצות ומרורים יאכלוהו. ומשפט מצוה זו גם כן התבאר בפסחים (צה א). וביארו שאין הנשים חייבות בה כי כמו ששחיתתו אינה חובה להן כמו שביארנו (מי' נו) כן אכילתו בלא ספק: